

Eduskunnan Sivistysvaliokunnalle

Työllisyys, elinvoima ja tasa-arvo kaipaavat nyt tekoja

– vastaus on: ammattikorkeakoulut

HE 154/2022

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Lausunnon pääkohdat:

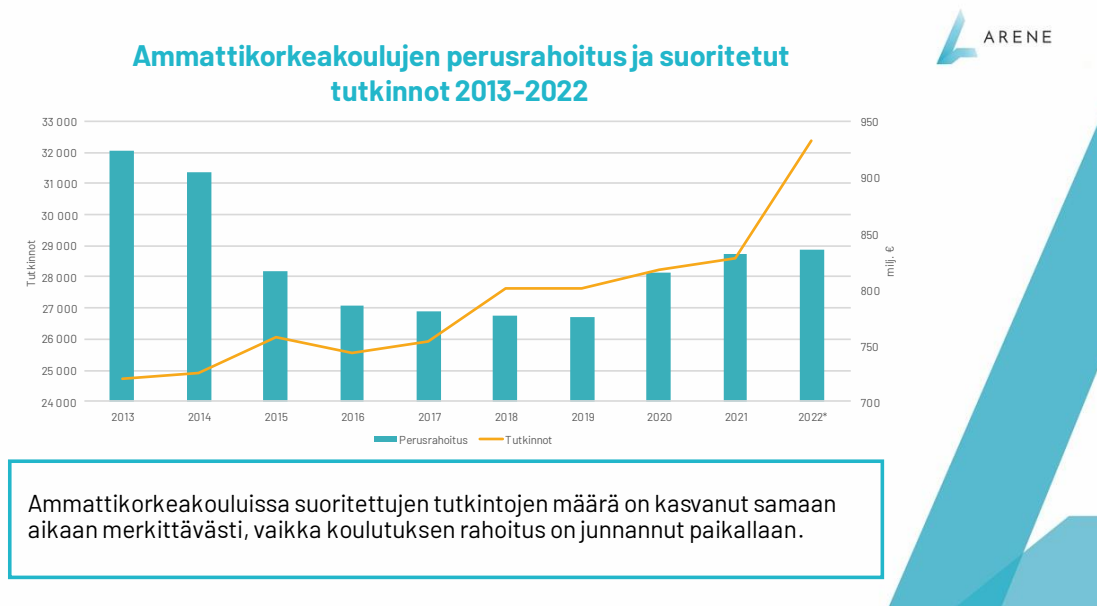
- Vuonna 2023 ammattikorkeakoulujen rahoitus kasvaa vain nimellisesti. Aitoa perusrahoituksen lisäystä AMK:t saivat koko tämän hallituskauden aikana **ainoastaan 20 miljoonaa euroa**. Muu 87 miljoonaan euron kasvu vuoden 2019 tasosta on inflaatiosta aiheutuvaa kompensatiota. Toisaalta tämä osoittaa indeksirahoituksen valtavan merkityksen.
- Vuoden 2020 lisätalousarviossa tehty 2200 aloituspaikan lisäys vuosille 2020–2021 (67 miljoonaa €) ja vuodelle 2022 RRF-rahoituksesta tehty 822 aloituspaikan lisäys (10 miljoonaa €) olivat yksittäisiä lisäyksiä, jotka eivät nostaneet pysyvästi ammattikorkeakoulujen rahoitusta. Tavoitteiden täysmääräinen kompensatio olisi edellyttänyt ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen nostoa yli **150 miljoonalla eurolla 20 miljoonan sijaan** vuosiksi 2021–2024.
- Vuonna 2023 ammattikorkeakoulujen sijaan harjoittelukorvaukset maksetaan ensimmäistä kertaa STM:n varoista (12 milj. varaus vuositasolla). Muutos on monin tavoin merkityksellinen ja suuri.
- Ammattikorkeakoulut elävät edelleen 2010-luvun leikkausten varjossa. Ilman rahoitusleikkauksia ja indeksijäädyksiä ammattikorkeakoulujen perusrahoitus olisi vuonna 2023 **214 miljoonaa** nykyistä korkeampi ja kymmenen vuoden aikana ne olisivat saaneet yhteensä 1,1 miljardia euroa enemmän perusrahoitusta.
- Ammattikorkeakoulut hankkivat vuonna 2021 135 milj. euroa ulkopuolista rahaa eli ylipuolet koko AMK:n TKI-toiminnan rahoituksesta. Ulkoisen rahoituksen määrä on kasvanut vuodesta 2015 eteenpäin, mutta ilman perusrahoituksen kasvua ei ulkoisen rahoituksen kasvattaminen ole mahdollista. Myös kansalliset TKI-rahoitusinstrumentit kaipaavat uudistamista.
- Ammattikorkeakoulujen tutkintotavoitteet kasvoivat neljännekselle vuodesta 2021 alkavalla sopimuskaudella. Alempien tutkintojen tavoitteet kasvoivat 22 prosenttia ja ylempien tutkintojen tavoitteet jopa 60 prosenttia.

Suomi tarvitsee osaajia – ammattikorkeakoulutukselle on kysyntä ja ne kouluttavat tehokkaasti

Suomi ja työelämä huutavat osaajien ja korkeakoulutettujen perään. Tämän vuoksi korkeakoulutuksen tehokkuus on Suomen hyvinvoinnin kysymys. Osaajien tarve on tunnistettu ja paikkoja lisätty, mutta ammattikorkeakoulujen aiemmat rahoitusleikkaukset ja talouden kireys tekee koulutuslisäysten toteuttamisen laadukkaasti erittäin haastavaksi. Arene kannattaa kansallista tavoitetta nostaa koulutustaso 50 prosenttiin nuorissa ikäluokissa. Pula osaajista riivaa erityisesti tekniikan sekä sosiaali- ja terveysalaa, joissa arvioidaan tarvittavan kymmeniä tuhansia uusia osaajia seuraavan kymmenen vuoden aikana.

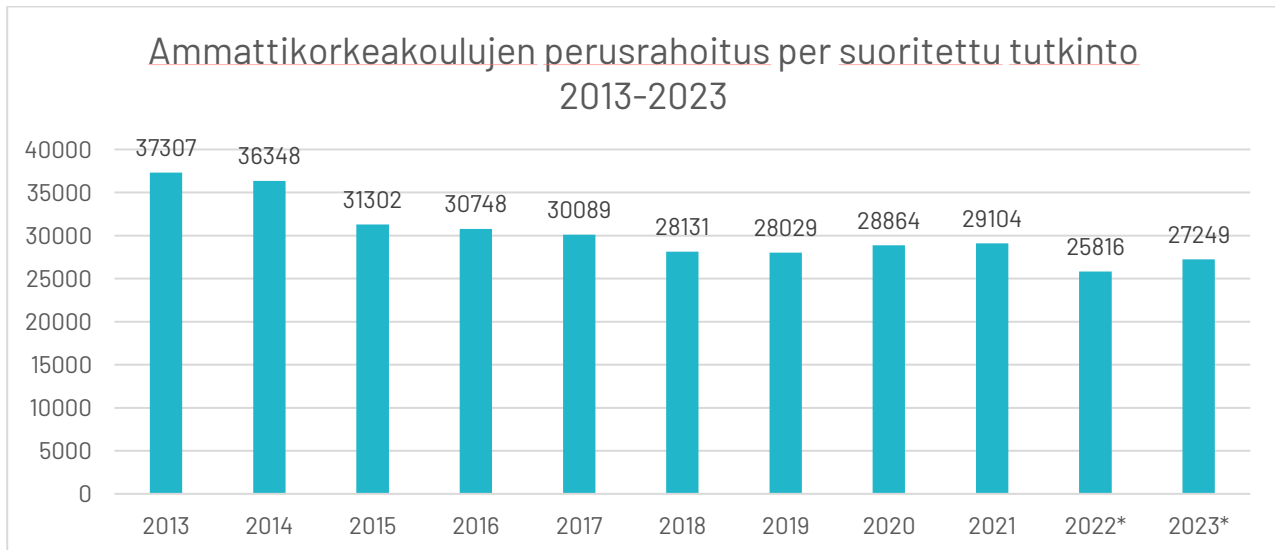
Vuosi 2023 toi vain nimellisen korotuksen ammattikorkeakoulujen rahoitukseen. Vuoden 2019 tasoon nähden ammattikorkeakoulut saivat vuonna 2022 **vajaat 107 miljoonaa** euroa enemmän perusrahoitusta. Aitoa lisärahaa AMK:t saavat hallituskauden aikana ainoastaan 20 miljoonaa euroa. Muu on inflaatiosta aiheutuvaa kompensatiota, mikä toisaalta myös osoittaa indeksirahoituksen merkityksen. Indeksikorotuksen haasteena on toisaalta, että korotukset ovat jälkijättöisiä ja usein indeksejä joudutaan korjaamaan myöhemmin ylöspäin toteutuneen indeksi mukaiseksi.

Ammattikorkeakoulujen vuosittaiset tutkintotavoitteet nousivat vuosille 2021–2024 noin 8 000 tutkinnolla. Vuoden 2020 lisätalousarviossa tehty 2200 aloituspaikan lisäys vuosille 2020–2021 (67 miljoonaa €) ja vuodelle 2022 RRF-rahoituksesta tehty 822 aloituspaikan lisäys (10 miljoonaa €) olivat yksittäisiä lisäyksiä, jotka eivät nostaneet pysyvästi ammattikorkeakoulujen rahoitusta. Hallituskauden alussa tehtiin 20 miljoonan euron lisärahoitus ammattikorkeakouluille, joka helpotti tilannetta hiukan.

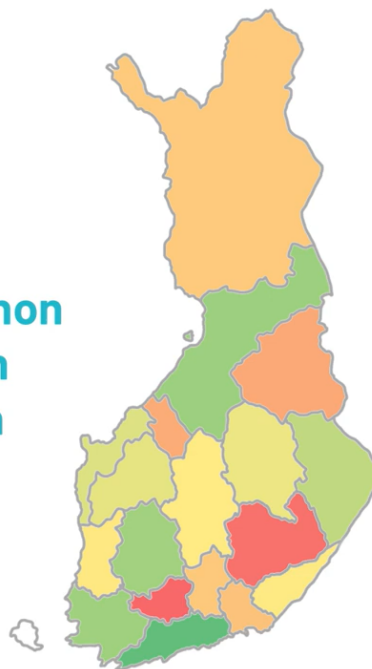
Tavoitteiden täysmääräinen kompensatio olisi edellyttänyt ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen nostoa yli 150 miljoonalla eurolla 20 miljoonan sijaan vuosiksi 2021–2024 (nyt 600 miljoonaa €/vuosi).

Tämän hallituskauden aikana AMK:t ovat saaneet yhteensä 157 miljoonaa euroa (4*20+67+10), joka siis vastaa vaivoin yhden vuoden tutkintotavoitteen korostusta.

Ammattikorkeakoulut ovat tehneet tuottavuusloikkansa. Kymmenessä vuodessa niiden tutkinnon hinta on puolittunut (kuva 1. alla). Koulutusvolyyymi on lähes kaksinkertainen yliopistoihin verrattuna. Ammattikorkeakoulut myös jättävät osaajat alueille, jossa kouluttava ne (karttakuva alla).

AMK-tutkintoon valmistuneiden sijoittuminen tutkinnon suoritusmaakuntaan vuosi valmistumisen jälkeen

Lappi	49,4%
Kainuu	43,1%
Pohjois-Pohjanmaa	74,7%
Keski-Pohjanmaa	44,1%
Pohjanmaa	62,1%
Etelä-Pohjanmaa	60,1%
Keski-Suomi	55,3%
Pohjois-Karjala	67,8%
Pohjois-Savo	58,9%
Etelä-Savo	33,8%
Etelä-Karjala	55,1%
Kymenlaakso	48,2%
Päijät-Häme	49,3%
Pirkanmaa	73,5%
Kanta-Häme	32,2%
Satakunta	54,8%
Varsinais-Suomi	74,1%
Uusimaa	86%

Vuodelle 2023 kirkkain valonpilkahdus ammattikorkeakoulujen rahoitukseen tulee sosiaali- ja terveysministeriöstä, vaikka sekään rahoitus ei kohdistu AMK:lle. Vuoden 2023 alusta astuu voimaan lainsäädäntö, jonka perusteella ammattikorkeakoulut eivät enää maksa maksuja sote-alan harjoittelupaikoille. Ensi vuoden budjetissa 12 miljoonan euron varaus tarkoittaa, että ammattikorkeakoulut voi suunnalta harjoitteluihin käyttämänsä rahat (tällä hetkellä reilu 8 milj.) 28 prosenttia kasvaneiden sote-alan tutkintojen opetukseen ja sen kehittämiseen.

Ammattikorkeakoulujen TKI-kädenjälki kasvaa

Ammattikorkeakoulujen TKI-työ on perusluonteeltaan yritys- ja muuta rahoitusta vivuttavaa työtä. Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotyön TKI-rahoituksen puute nähdään suomalaisessa yhteiskunnassa useallakin tavalla. Perusrahoituksen puuttuminen ammattikorkeakoulujen TKI-työltä tarkoittaa, että ilman tukea jää nyt suuri osa suomalaisista yrityksistä eli pienet, keskusuurat ja mikroyritykset, joille juuri ammattikorkeakoulut ovat keskeisin kumppani. 93 prosenttia Suomen yrityksistä on alle 10 henkeä työllistäviä mikroyrityksiä. TEM:n kyselyn mukaan 70 % TKI-toimintaa tekevistä pk-yrityksistä tekee yhteistyötä juuri ammattikorkeakoulujen kanssa. Ongelma tunnistetaan myös kansallisissa ja kansainvälisissä arvioinneissa, jossa havaitaan suomalaisessa TKI-rahoituksessa aukko juuri sellaisessa verkostomaisessa, työelämäläheisessä innovaatiotyössä, mikä on ammattikorkeakoulujen vahvuus. Eräs ammattikorkeakoulujen kehittymisen este onkin pysyvän TKI-rahoituksen puute.

Suomen hiipuva kasvu edellyttää juuri nyt kasvun potentiaalin käyttöönottoa. Tuottavuuden kasvu edellyttää erityisesti jo olemassa olevan teknologian ja tutkimustiedon käyttöönottoa systemaattisesti, kattavasti, käytännönläheisesti sekä palveluhenkisesti. Tähän Suomessa pystyvät ainoastaan ammattikorkeakoulut. Tähän työhön ne tarvitsevat kuitenkin pysyvää infrastruktuuria, jolla moninainen yritys kenttä löytää tarvitsemansa avun, teknologian, laboratoriot ja osaamisen. Tällä tavoin osaaminen kumuloituu julkiseen organisaatioon, ja on näin levitettävissä takaisin uudelleen satojen tuhansien opiskelijoiden ja yritysten sekä julkisen sektorin palveluun.

Ammattikorkeakoulut tasa-arvoistavat koulutusjärjestelmämme

Ammattikorkeakoulutuksen roolia koulutuksellisen tasa-arvon edistäjänä ei ymmärretä. Ne tarjoavat monelle ei-korkeakoulutetuista perheistä tulevalle opiskelijalle väylän korkeakoulutukseen ja asiantuntijatyöhön. AMK-opiskelijoista 42 prosentilla ei kummallakaan vanhemmalla ole korkeakoulututkintoa, kun taas yliopisto-opiskelijoilla vastaava luku on 23 prosenttia. Ero on siis valtava. Tasa-arvotyössä keskeisessä roolissa ovat ylemmät korkeakoulututkinnot, joissa yhdistyvät saumattomasti työelämän kehittäminen sekä henkilön oma osaamis- ja koulutustason nosto. On ennen kaikkea tasa-arvoasia varmistaa, että ylemmän AMK-tutkinnon suorittaneet saavat osaamiselleen ja tutkinnoilleen tunnustuksen. Tästä kumpuaa myös Arenen vaatimus maisterinimikkeen käyttöönotosta, vihdoinkin myös kotimaisessa käytössä, tässäkin suhteessa voisimme vihdoinkin siirtyä eurooppalaisten maiden joukkoon.

Lopuksi Arene haluaa korostaa, että ammattikorkeakoulujen toiminnan kehittämisessä olennaista on ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys. Ammattikorkeakoulut tarvitsevat ennakoitavan rahoituksen sekä selvät kehittämisen tavoitteet, joissa otetaan huomioon alueelliset tarpeet ja erilaiset strategiat tulla kansainvälisen tason korkeakouluiksi.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Mervi Vidgrén
puheenjohtaja

Ida Mielityinen
toiminnanjohtaja